

betydelige sakskostnader, og det medfører også at retten tar stilling til den endelige plasseringen av ansvaret samtidig som det vurderes om tredjemann i det hele tatt har krav på erstatning.

Grunnvilkårene for å kreve erstatning må være oppfylt ved regress

Det er viktig å merke seg at ved et regresskrav er det revisor som har bevisbyrden for at grunnvilkårene for å kreve erstatning er oppfylt overfor styremedlemmene.

I «Bonita-saken» (Oslo tingrett 19. april 2018 – ikke rettskraftig) ble erstatningskravet mot revisor og regresskravet mot ett av styremedlemmene behandlet i samme sak. En rekke investorer som hadde investert i et selskap hvor daglig leder/styreleder hadde manipulert regnskapene, krevde erstatning fra revisor for mangelfull revisjon. Revisor ble ansett for å ha handlet uaktsomt ved revisjonen etter som revisor ikke hadde vurdert risikoen for misligheter strengt nok, og dermed heller ikke hadde utført de revisjonshandlingene som var påkrevd.

Det ble fremmet regresskrav for manglende internkontroll mot et styremed-

lem som hadde trådt inn i styret fem måneder før mislighetene ble avdekket, men retten kom til at det ikke forelå årsakssammenheng mellom styremedlemmets eventuelle uaktsomme unnlattelse av å medvirke til forsvarlig internkontroll og det tapet revisor hadde lidt ved å utbetale erstatning til investorene.³⁹ Styremedlemmet måtte ha fungert som styremedlem i en viss tid før han kunne pålegges ansvar for manglende internkontroll, og det var ikke sannsynliggjort at tapet kunne vært unngått. Revisor måtte dermed bære hele ansvaret alene.

Skjønnsmessig helhetsvurdering

Dersom vilkårene for å kreve regress er oppfylt, vil fordelingen av ansvaret mellom styret og revisor måtte avgjøres etter skadeserstatningsloven § 5–3. Vurderingen blir derfor den samme som i de tilfellene hvor kravet fremsettes mot både styret og revisor, men hvor skadelidte kun krever utbetaling fra én av solidarskyldnerne slik at det må fremsettes regresskrav mot den andre skadevolderen. Fordelingen av ansvaret vil bero på en skjønnsmessig

helhetsvurdering. Det vises til den nærmere beskrivelsen av dette under punktet ovenfor.

Oppsummering og avsluttende bemerkninger

Styret og revisor har som utgangspunkt ulike funksjoner de skal ivareta, men flere av ansvarsområdene deres overlapper hverandre i betydelig grad.

En forutsetning for at spørsmålet om ansvarsfordeling kan oppstå, er at grunnvilkårene for å kreve erstatning er oppfylt. Hvis vilkårene er oppfylt, kan spørsmålet om ansvarsfordeling oppstå både ved krav fra selskapet selv og ved krav fra tredjemann (f.eks. selskapets aksjonærer eller kreditorer).

Hvordan fordelingen av erstatningsansvaret skal skje i ulike ansvarssituasjoner når både revisor og styremedlemmene kan holdes ansvarlig for at det har oppstått et tap, kommer vi nærmere tilbake til i del II av artikkelen.

En takk til Erik v. Hirsch for gode innspill til artikkelen.

³⁹ Styreleder/daglig leder som hadde foretatt manipulasjonen, døde før revisor ble saksøkt, og det var derfor ikke mulig å fremsette regresskrav mot ham.

Beskatning av grunnrente

I artikkelen ser vi på prinsippene som er lagt til grunn ved utformingen av dagens regler for grunnrentebeskatning av vannkraft. Videre har vi knyttet noen kommentarer til grunnrente innenfor havbruk. Grunnrentebeskatning av petroleum er ikke omhandlet i artikkelen.

Rådgiver
Trond Thorvaldsen
Senior Manager KPMG Law

Advokat
Pedro S. Leite
Partner KPMG Law

Ekstraordinært høy avkastning ved utnyttelse av naturressurser har gitt grobunn for ekstra beskatning av de mest lønnsomme næringene, slik at en større del av avkastningen ved utnyttelsen av naturressursene skal tilfalle fellesskapet som stiller naturressursene til disposisjon.

Grunnrentebeskatning har så langt vært forbeholdt petroleums- og vannkraftnæringene, men Skauge-utvalget (NOU 2014:13) foreslo å utrede grunnrenteskatt også for andre næringer (havbruk, fiskeri, skogbruk og frekvensressurser).

Vannkraftprodusenter og petroleumsnæringen er i dag undergitt regler om grunnrentebeskatning.

Regjeringen har nå varslet at den utreder grunnrenteskatt for havbruk.¹ Forslaget om grunnrenteskatt for havbruk må ses i sammenheng med forslaget om innføring av produksjonsavgift fra SV i Dokument 8: 192 S (2017–2018).

Hva grunnrenteskatt er

Grunnrenteskatt er tradisjonelt en ekstra overskuddsskatt som er ilagt næringer som har mulighet for ekstraordinær avkastning som følge av tilgang til å utnytte en begrenset naturressurs. Slike naturressurser har typisk blitt omtalt som et fellesskaps gode.

Finansdepartementet har uttalt at grunnrenteinntekt er ekstraordinær avkastning som følge av forvaltning av en naturressurs. Det vil si næringer som har potensial for avkastning utover det som tilsvarer normal avlønning til arbeidskraft og normal avkastning på kapital.²

Det er altså den ekstraordinære avkastningen som skal være gjenstand for ekstra beskatning. For å skjerme normalavkastningen fra grunnrentebeskatning er det derfor vedtatt at en såkalt friinntektsrente skal benyttes på skattemessig investert kapital.

Hvem som er grunnrenteskattepliktige

Vannkraftprodusenter og petroleumsnæringen er i dag undergitt regler om grunnrentebeskatning. Det er relativt betydelige forskjeller mellom grunnrentebeskatningen av disse to næringene. Imidlertid er Finansdepartementets målsetning den samme. I det følgende vil det hovedsakelig fokuseres på vannkraftnæringen.

Vil gjennomgå reglene

Finansdepartementet har uttalt at de ønsker å gjennomgå reglene for grunnrentebeskatning av vannkraftprodusenter.

I tillegg har Finansdepartementet uttalt at det vurderes å innføre grunn-

rentebeskatning for havbruksnæringen, etter samme prinsipper som for vannkraftnæringen.

De grunnleggende prinsippene på petroleumsbeskatningsområdet har vært rimelig stabile i mange år, men det kan spørres om Finansdepartementet også vil vurdere petroleumsskattesystemet i tiden fremover.

Prinsipper for fastsettelse av grunnrenteinntekt

I utgangspunktet følger reglene om beskatning av grunnrente de samme prinsippene som ligger til grunn i alminnelig skatterett. Dette gjelder både spørsmål om skattemessig eierskap, tidfesting av inntekter og kostnader mv.

Det er den som utnytter naturressursen som er grunnrenteskattepliktig. Dette trenger ikke nødvendigvis å være samme vedkommende som faktisk eier naturressursen.

Finansdepartementets tradisjonelle rolle som skattekreditor er noe annerledes i grunnrenteskattesammenheng. I grunnrentetilfellene vil departementets rolle være noe mer å likestille med en investor. Dette da departementet også tar risiko utover det som er vanlig for en skattekreditor, uten at de likevel tar all risiko en investor normalt vil ta. Dette kan illustreres ved et tilfelle der et kraftverk opererer med underskudd. Kraftprodusenten vil i disse tilfellene få utbetalt grunnrenteskatteverdien av underskuddet, i stedet for at underskuddet blir å fremføre mot senere års positive skatteinntekter.

Dette kommer spesielt til syne for nye kraftverk. Kraftverkseier vil få utbetalt skatteverdien av underskuddet som oppstår ved at det pådras kostnader, og da spesielt friinntekt, i en periode der kraftverket ikke genererer inntekter. Det kan være verdt å merke seg at selve byggekostnaden blir aktivert og avskrevet over driftsmidlenes skattemessige levetid (inntil 67 år), slik at statens «andel» av disse

kostnadene ikke kommer til utbetaling i byggeperioden, men vil redusere skattegrunnlagene fremover.

I de tilfellene kraftverkseier eier og driver flere kraftverk med positiv grunnrenteinntekt, vil betalbar grunnrenteskatt for disse kraftverkene bli redusert. For underskudd oppstått før 2007 gjelder egne regler.

Beregningsgrunnlaget

I utgangspunktet er det kun inntekter og kostnader relatert til utnyttelse av selve naturressursen som skal medregnes når grunnrenteinntekten skal fastsettes. For vannkraftprodusentene innebærer dette at det kun er inntekter fra produksjon av kraft som er grunnrenteskattepliktig, ikke annen tilhørende inntekt som f.eks. systeminntekter. Tilsvarende gis det kun fradrag for kostnader som er pådratt som ledd i kraftproduksjonen.

Kostnader til salg, overføring og distribusjon er ikke fradragsberettiget. Det er for øvrig ikke lagt opp til en fordeling av grunnrenteskatteplikten eller -inntekten mellom de som eier og de som utnytter naturressursen. En person som leier ut sine fallrettigheter, vil derfor ikke være grunnrenteskattepliktig for denne inntekten. Tilsvarende får ikke vannkraftprodusentene fradrag for disse kostnadene ved beregning av skattepliktig grunnrente. At leie av fallrettigheter er knyttet til produksjon av vannkraft bør være udiskutabelt. Hvorvidt det er rimelig å ikke innrømme fradrag for disse kostnadene, kan det følgelig stilles spørsmål ved.

Når inntektene skal fastsettes, tas det utgangspunkt i objektivt konstaterbare priser. For vannkraftprodusentene vil dette være priser på Nordpool, time for time. Disse multipliseres med faktisk produksjon i samme tidsrom. Fra dette utgangspunktet gjelder enkelte unntak. Unntakene er undergitt strenge vilkår, slik at det ikke skal kunne være mulig å uthule skattegrunnlaget.

1 Pressemelding 27.04.2018 og Meld. St. 2 (2017–2018), side 58–60 – Revidert nasjonalbudsjett 2018.

2 Ot.prp. nr. 23 (1995–1996).

Kontraktsumtakene

Leveranser pålagt i konsesjon (konesjonskraft), samt leveranser til Stortingens bestemte vilkår, inngår i skattegrunnlaget med avtalt pris.

Ved langsiktige leveranser til kraftkrevende industri kan avtalt pris legges til grunn. Her er det imidlertid en rekke vilkår som må være oppfylt, bl.a. vilkår om avtalens varighet, volum, næringskode mv.

Også leieinntekter fra utleie av kraftverk kan legges til grunn i skattegrunnlaget. Her er det viktig å være oppmerksom på hvem som skal anses som skattemessig eier av kraftverket; dersom de vesentligste eierbeføelsene er overført til leietaker, kan leietaker anses å være skattemessig eier.³

Dersom kraft produseres til bruk i egen virksomhet, gjelder egne regler for verdsettelse.

Kostnader

På kostnadssiden er det flere begrensninger. Det gis f.eks. ikke fradrag for premie til avbruddsforsikring, eller tap på fordringer.

Spesielt tap på fordring vil kunne være en utfordring for kraftprodusentene. Ikke bare taper de verdien av fordringen; de har også betalt skatt med 35,7 % av inntekter de ikke oppbeholder. Til illustrasjon kan det nevnes at en større aktør innen kraftkrevende industri slo seg konkurs 19. desember 2017. Dette er en aktør som ifølge offisielle årsrapporter har inngått flere langsiktige kraftleveringsavtaler, med store volum. Dersom en slik kunde misligholder sine betalingsforpliktelser overfor kraftprodusentene, vil dette medføre betydelige tap for de sistnevnte. Inntekten er imidlertid allerede skattlagt, og det gis ikke fradrag for tap. Det kan stilles spørsmål ved rimeligheten av at det ikke er fradragsrett for tap på slike kundefordringer.

Som nevnt over gis det heller ikke fradrag for leie av fallrettigheter. På den

annen side gis det fradrag for erstatninger til grunneiere. Mange avtaler om erstatning er inngått før reglene om grunnrenteskatt ble vedtatt. For disse avtalene spesielt, kan det være vanskelig å avgjøre om de inneholder elementer av betaling for rettigheter til vann (fall-leie), eller om det er ren ulempeerstatning. Også for nyere avtaler kan dette være en vanskelig grense.

Friinntekt

Som nevnt innledningsvis skal normalavkastningen skjermes mot grunnrenteskatt. Dette gjøres ved at skattemessig investert kapital (tilsvarende skattemessig nedskrevne verdier) multipliseres med en rente (friinntektsrente). Friinntektsrenten utgjorde for 2017 marginale 0,4 %. Hvorvidt dette reelt sett reflekterer en normalavkastning, er gjenstand for diskusjoner mellom bransjen og Finansdepartementet, men omtales ikke videre her.

Avskrivninger

Avskrivningsperioden for vannkraftanlegg er i stor grad 67 eller 40 år, avhengig av type anleggsmiddel. Dette er en relativt lang avskrivningsperiode. Vindkraftverk som settes i drift innen 2021 kan avskrives over fem år, mens petroleumsinstallasjoner avskrives over seks år.

En så lang avskrivningsperiode medfører at nåverdien av skattefradraget blir dramatisk redusert (marginalisert). Sett i sammenheng med den lave friinntektsrenten gjør dette at samfunnsmessig fornuftige re- og nyinvesteringer blir bedriftsøkonomisk ulønnsomme, og flere prosjekter er av denne grunn blitt skrinlagt.⁴

Finansinntekter og -kostnader

Finansinntekter og -kostnader inngår ikke i grunnlaget for beregning av grunnrenteskatt. Dette vil også gjelde for valutagevinster og -tap dersom kraften selges i andre valutaer enn norske kroner.

Andre inntekter

Inntekter fra el-sertifikatordningen og annen driftsstøtte til produksjon av ny vannkraft skal også inngå i grunnlaget for beregning av grunnrenteskatt.

Det samme gjelder gevinst ved realisasjon av kraftverk, og/eller driftsmidler som benyttes i kraftproduksjon (det er fradragsrett for tap).

En ekstra gevinstbeskatning på 35,7 % ved realisasjon av kraftverk vil kunne gi innlåsingeffekter, og hindre fornuftige restruktureringer i bransjen. Finansdepartementet har derfor åpnet for at kraftverk og fallrettigheter samlet skal kunne selges uten å utløse gevinstbeskatning. Forutsetningen for dette er at kjøper overtar kraftverkets skattemessige verdier, altså at salget gjennomføres med skattemessig kontinuitet.

Overføringsverdi til andre næringer – havbruk

Det skal bli spennende fremover å se hvorledes Finansdepartementet tenker å innføre grunnrenteskatt for havbruksnæringen, og om innføring av grunnrenteskatt for havbruksnæringen vil påvirke evalueringen av grunnrenteskatten slik den er utformet for vannkraftnæringen.

Utredning av grunnrenteskatt for havbruksnæringen er foreløpig på et tidlig stadium, og det er så langt kun gitt en grov skisse av noen prinsipper for denne beskatningen, på et overordnet nivå. Dette gjør at det på det nåværende tidspunkt er vanskelig å ha en klar formening av hvorledes reglene vil bli utformet. Det er så langt heller ikke gitt noen indikasjoner på hvilken skattesats som vil bli benyttet. Dette skaper usikkerhet for havbruksnæringen, og kan få betydning for villigheten til å gjøre større investeringer i norsk havbruksnæring, inntil regelverket er vedtatt.

Som nevnt innledningsvis foreslo Skaugutvalget (NOU 2014:13) også å utrede grunnrenteskatt for fiskeri, skogbruk og frekvensressurser. Det blir spennende fremover å se om det vil bli foreslått grunnrenteskatt for disse eller andre næringer, herunder om det blir endringer for petroleum.

(Vi gjør oppmerksom på at artikkelen er skrevet forut for Innst. 338 S (2017–2018) Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen.)

³ Høyesterett har vurdert spørsmålet ved tre anledninger: Rt. 2005 side 394 (Gloppen), Utv. 2009 side 667 (Nor-kraft) og Utv. 2017 side 1429 (Sønnå Høy).

⁴ Se til illustrasjon artikkel i Bergens Tidende 20 mars 2018 der BKK bekrefter at skattemessige rammevilkår er direkte årsak til at flere prosjekter ikke blir gjennomført.